
**CONTRIBUTION OF CROATIAN CATHOLIC MISSIONS TO THE PRESERVATION
OF CROATIAN IDENTITY THROUGH THE SUPPORT OF THE HIŠAK
ORGANISATION (CROATIAN SCHOOLS OF AMERICA, AUSTRALIA AND
CANADA)**

Renata Burai

Academy of Fine Arts, University of Zagreb, Republic of Croatia, renata.burai@alu.unizg.hr

Goran Radoš

Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb, Republic of Croatia, grados@hrstud.hr

Abstract: The paper gives a brief overview of the activities of priests of the Catholic Church who have supported Croatian emigrants since the beginning of migration. The church and parish centres were places where, in addition to spirituality, Croats nurtured their own customs and traditions. The Catholic Church began its emigration mission with Croats in 1894 in the United States of America, where together they built the first church in 1912. Over time, the Church in diaspora began to establish Croatian Catholic missions (hereinafter: HKM), whose role was to foster communication among Croatian emigrants, preserve the Croatian language, open Croatian supplementary schools, establish educational, cultural and sports organisations in cooperation with Croatian expatriate intellectuals. Their participation in the work of the organisation of the *Croatian schools of America, Australia and Canada* (hereinafter: HIŠAK) was also significant. HIŠAK's mission was to open Croatian supplementary schools in diaspora, publishing manuals for learning the Croatian language, organisation of professional training for teachers and publishing activities. The purpose of this paper is to provide an insight into the contribution of HKM to the construction of Croatian identity and their support for the development of the network of Croatian schools in diaspora, as well as support for the HIŠAK organisation. The research was focused on the activities of HIŠAK in the field of professional development and organisation of seminars for Croatian language teachers and folklore. Based on the set goal, the following research tasks were defined: to determine the number of seminars organised by HIŠAK according to published data on seminar invitations in their school newsletter *Vjesnik*, in the period from 1977 to 1986, and to systematize them according to the type of seminar, field of work, dates of the event and the venue. Quantitative analysis determined the amount of information published in *Vjesnik* about the seminars, after which the seminars were systematized depending on whether they were international or provincial. The qualitative method used in the research was thematic analysis. It was established that in the period from 1978 to 1986, HIŠAK organised two international seminars for teachers, in 1984 and 1986, in Canada at Laurentian University, as well as three provincial seminars in nine Canadian cities. Language and folklore were represented at every professional training, in addition, reports from Croatian schools and manuals for learning the Croatian language published by HIŠAK were presented at the seminars. The activities of the HKM and HIŠAK in fostering the Croatian language and culture in overseas countries during Yugoslavia enabled the preservation of the Croatian identity and laid the foundations for the Republic of Croatia to continue offering educational programs, as well as plan strategies and policies towards emigrant Croats and their descendants.

Keywords: HIŠAK, Croatian Catholic missions, identity, communication, professional training of teachers.

**DOPRINOS HRVATSKIH KATOLIČKIH MISIJA OČUVANJU HRVATSKOG
IDENTITETA KROZ POTPORU ORGANIZACIJI HIŠAK
(HRVATSKE IZVANDOMOVINSKE ŠKOLE AMERIKE, AUSTRALIJE I KANADE)**

Renata Burai

Akademija likovnih umjetnosti, Sveučilište u Zagrebu, Republika Hrvatska, renata.burai@alu.unizg.hr

Goran Radoš

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Republika Hrvatska, grados@hrstud.hr

Sažetak: U radu se daje kratak pregled djelovanja svećenika Katoličke Crkve koji su od početka migracija podupirali hrvatske iseljenike. Crkva i župni centri bili su mjesta gdje su osim duhovnosti Hrvati njegovali vlastite običaje i tradiciju. Katolička Crkva misiju u iseljeništvu s Hrvatima započela je 1894. godine u Sjedinjenim Američkim Državama gdje je zajedno s njima izgradila prvu crkvu 1912. godine. S vremenom, Crkva je u iseljeništvu počela osnivati hrvatske katoličke misije (dalje: HKM), čija je uloga bila njegovanje komunikacije među

hrvatskim iseljenicima, očuvanje hrvatskoga jezika, otvaranje hrvatskih dopunskih škola, osnivanje obrazovnih, kulturnih i športskih organizacija najčešće u suradnji s iseljenim hrvatskim intelektualcima. Značajno bilo je i njihovo sudjelovanje u radu organizacije *Hrvatske izvandomovinske škole Amerike, Australije i Kanade* (dalje: HIŠAK). HIŠAK-ova misija bila je otvaranje hrvatskih dopunskih škola u iseljentištvu, izdavanje priručnika za učenje hrvatskoga jezika, organizacija stručnih usavršavanja učitelja i nakladnička djelatnost. Svrha ovoga rada bila je dati uvid u doprinos HKM izgradnji hrvatskog identiteta i njihovoj potpori razvijanju mreže hrvatskih škola u iseljentištvu te potpora organizaciji HIŠAK. Istraživanje je bilo usmjereno na djelovanje HIŠAK-a u području stručnoga usavršavanja i organizaciji seminara za učitelje hrvatskoga jezika i folklor. Temeljem postavljenoga cilja definirane su sljedeće zadaće istraživanja: utvrditi broj seminara u organizaciji HIŠAK-a prema objavljenim informacijama o seminarima u njihovom školskom glasniku Vjesniku u razdoblju od 1977. do 1986. godine te ih sistematizirati prema vrsti seminara, području rada, terminima i mjestu održavanja. Kvantitativnom analizom utvrdio se broj seminara temeljem objavljenih informacija u Vjesniku, potom su se seminari sistematizirali ovisno o tome jesu li međunarodni ili pokrajinski. Kvalitativna metoda koja se u istraživanju koristila bila je tematska analiza. Utvrđeno je da je u razdoblju od 1978. do 1986. godine HIŠAK organizirao dva međunarodna seminara za učitelje 1984. i 1986. godine u Kanadi na Laurential Sveučilištu te tri pokrajinska seminara u devet kanadskih gradova. Jezik i folklor bila su područja zastupljena pri svakom stručnom usavršavanju, a na seminarima su se iznosila izvješća iz hrvatskih škola i prezentirali priručnici za učenje hrvatskoga jezika izdanih u nakladi HIŠAK-a. Djelovanje HKM i organizacije HIŠAK na njegovanju hrvatskoga jezika i kulture u prekomorskim zemljama za vrijeme Jugoslavije omogućio je očuvanje hrvatskog identiteta na tim područjima i postavilo temelje Republici Hrvatskoj za nastavak obrazovnih programa i planiranje strategija i politika prema iseljenim Hrvatima i njihovim potomcima.

Ključne riječi: HIŠAK, hrvatske katoličke misije, identitet, komunikacija, stručno usavršavanje učitelja.

1. ULOGA HRVATSKIH KATOLIČKIH MISIJA I ORGANIZACIJE HIŠAK U OČUVANJU HRVATSKOGA JEZIKA I KULTURE U ISELJENIŠTVU

Iseljavanje Hrvata prati se od 19.-og te kontinuirano kroz 20. stoljeće, a posebice od ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine od kada se trend iseljavanja povećava iz godine u godinu (DZS, 2022). Valove iseljavanja u Europu i prekomorske države najčešće su pokretale nepovoljne političke, društvene i gospodarske prilike. Od početaka migracija, uz hrvatske iseljenike bili su svećenici pružajući im podršku u duhovnom, ali i drugim segmentima imigracijskog života. Crkva je bilo mjesto njegovanja običaja, tradicije i komunikacije na hrvatskom jeziku. Doprinijela je i omogućila iseljenicima da se u okviru župa, centara i hrvatskih katoličkih misija (dalje: HKM) koje je s vremenom osnivala, slobodno služe i izražavaju, slave svetkovine na vlastitom materinjem, hrvatskom jeziku. Svoju misiju s Hrvatima u iseljentištvu Katolička Crkva započela je 1894. (Stanković, 2000, str. 395) u Sjedinjenim Američkim Državama u Pittsburgu (Pensilvanija) gdje bila izgrađena prva *hrvatska* crkva u iseljentištvu. Godine 1912. hrvatski su franjevci postali dio Slavenskog komisarijata – ustanovljenoga u Rimu za pastoralno djelovanje među doseljenicima u SAD iz Hrvatske, Slovenije i Slovačke. Godine 1926. preimenovan je u Hrvatski komisarijat (danas: Komisarijat Katoličke svete Obitelji) sa sjedištem u Chicagu i spada pod Hercegovačku franjevačku provinciju. 1912. godine u Zagrebu je osnovano Društvo sv. Rafaela za zaštitu hrvatskih iseljenika, dok je Ravnateljstvo dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu osnovano 1966. godine kao zajednički ured Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine za hrvatsku inozemnu pastvu (Markić, 2019, str. 289-290). Osnovna im je zadaća katehetsko-evangelizacijsko djelovanje, odnosno briga za pastoralnu skrb iseljenih Hrvata i njihovih potomaka kao i očuvanje, komuniciranje i promicanje hrvatskoga jezika kroz nastavu vjeronauka i vjerske obrede. U Americi i Kanadi sedamdesetih godina 20. st. prve hrvatske škole otvorene su upravo pri župama, a župnici u tim školama uz vjeronauk, najčešće su predavali i hrvatski jezik (Grubišić, 2016). Nastava se redovito održavala neposredno nakon dnevne škole, a u mnogim sredinama subotom, te su škole nazvane »subotnje škole«. Vinko Grubišić u Hrvatskoj reviji (2016) navodi kako se u vrijeme djelovanja jugoslavenskih dopunskih škola nije organizirala nastava učenja hrvatskoga jezika u prekomorskim zemljama nego se nastava odvijala isključivo u okviru hrvatskih župa i župnih zajednica ili hrvatskih domova. Uz hrvatski jezik, djeca različite dobi, ali i odrasli, učili su hrvatske pjesme i hrvatske folklorne plesove. Inicijativnom istaknutih članova katoličke zajednice i hrvatskih intelektualaca, na čelu s fra Ljubom Krasićem i dr. Vinkom Grubišićem (Cvikić i dr., 2015, str. 77) na osnivačkom sastanku u hrvatskoj župi sv. Ćirila i Metoda u New Yorku (srpanj, 1974. g.) osnovana je ustanova⁹⁰ koja je obuhvaćala škole i ustanove za učenje hrvatskoga jezika i kulture izvan Hrvatske (Vjesnik, 1983, str. 1) „*Hrvatske izvandomovinske škole u Americi i Kanadi/Croatian Schools of America and Canada*“

⁹⁰Pretpostavka je da se ideja pokretanja HIŠAK-a temeljila na ideji iz 1964. kada se razmišljalo o osnivanju Saveza hrvatskih pučkih škola, čija bi svrha bila povezivanje svih škola u emigraciji, razmjena knjiga i dr. metode – Savez bi služio školama kao središnje tijelo, neka vrsta Ministarstva prosvjete (Vidov, 1965, str. 5).

(HIŠAK/CSAC). Generalni tajnik HIŠAK-a bio je fra Ljubo Krasić, a direktor programa tečajeva za učitelje dr. Vinko Grubišić (Vjesnik, 1977, str. 2). Godine 1978. HIŠAK-u su se pridružile škole u Australiji i od tada su nosile naziv *Hrvatske škole Amerike, Australije i Kanade*, obuhvaćajući 55 škola u Americi i Kanadi, 12 škola iz Australije te dvadesetak škola iz europskih zemalja: Njemačke, Francuske, Švicarske i Švedske (Budak, Grubišić, 2020, str. 91). Neke od zadaća HIŠAK-a bile su koordiniranje rada postojećih škola i saveza hrvatskih škola, ustanova ili grupa za učenje hrvatskoga jezika te organiziranje, promicanje i koordinacija tečajeva, seminara i drugih oblika rada za usavršavanje i izobrazbu učitelja, odgojitelja i instruktora za hrvatski jezik i kulturu (Vjesnik, 1983, str. 5). Osim navedenih zadaća, rad ustanove obuhvaćao je izradu jedinstvenih programa poučavanja, osposobljavanje učitelja te pripremanje i izdavanje udžbenika za učitelje i učenike autora fra Lj. Krasića i V. Grubišića. Osim toga izdali su priručnike, audio i videoprpece za hrvatske dopunske škole i tečajeve hrvatskoga jezika za odrasle kao i različite knjige iz područja umjetnosti, kulture, vjere, povijesti i prirodoslovlja. Od 1978. godine HIŠAK je uveo eksperimentalne škole u kojima su provjeravane nove metode poučavanja te je u njima usavršen i raspored učenika koje se preporučao svim školama HIŠAK-a (Vjesnik, 1983, str.1-2). HIŠAK-ov model škola bila je Hrvatska škola KARDINAL STEPINAC u župi Sv. Jeke u Chicagu. Primjer preporučenoga rasporeda prema stupnjevima i razredima bio je sljedeći: *Dječji vrtić 1 i 2., 1. stupanj 1. i 2. razred; 2. stupanj 3. i 4. razred; 3. stupanj 5. i 6. razred; 4. stupanj 7. i 8. razred i 5. stupanj Hrvatska gimnazija*. Prema tom rasporedu osmišljene su i službene svjedodžbe koje su dijeljene polaznicima od 1980. godine (Vjesnik, 1980, str. 3). HIŠAK je 1977. godine pokrenuo pisano službeno glasilo (školski list) *Vjesnik*⁹¹. Glasilo je neredovito izlazilo, a izvornici Vjesnika pohranjeni su u Nacionalnoj sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. U njima su bile oglašene aktualnosti vezane za učenike, projekte HIŠAK-a, upitnici za hrvatske škole, informacije o svjedodžbama, udžbenicima i nastavnim pomagalicama, zatim informacije o novootvorenim hrvatskim školama, obilježavanje obljetnica, upute za osnivanje škola i izbor uprave, zaključci sa sastanaka, obavijesti i pozivi na seminare stručnoga usavršavanja učitelja i informacije o festivalima folkloru u organizaciji HIŠAK-a, novi školski programi, vijesti iz HIŠAK-ovih škola, obavijesti o knjigama i dr. Jedna od povlastica članstva u HIŠAK-ovoj organizaciji hrvatskih škola bila je da učitelji imaju prednost sudjelovanja na specijalnim seminarima za izobrazbu učitelja što je uključivalo i pokriće troškova (Vjesnik, 1978, str. 1).

Na temelju uzorka od dvanaest (N-12) Vjesnika HIŠAK-a željela se utvrditi razina posvećenosti HIŠAK-a u području stručnoga usavršavanja učitelja, posebno iz metodike hrvatskoga jezika, povijesti, zemljopisa te umjetnosti, folkloru, pjesme i plesa.

2. METODOLOGIJA

Glavni cilj ovoga rada bio je procijeniti razinu doprinosa HKM u izgradnji hrvatskog identiteta putem edukativnog djelovanja i širenju mreže hrvatskih škola u inozemstvu kao i pružanje potpore organizaciji HIŠAK.

Istraživanje je bilo usmjereno na organizaciju HIŠAK i njihovo djelovanje u području stručnoga usavršavanja učitelja i organiziranje seminara putem informacija objavljenih u njihovom školskom glasniku *Vjesnik* u razdoblju od 1977. do 1986. godine. Istraživanje djelatnosti HIŠAK-a koja se odnosi na stručno usavršavanje učitelja provedeno je kvantitativnom metodom i kvalitativnom metodom, tematskom analizom tekstova vezanim za temu stručnoga usavršavanja učitelja hrvatskoga jezika i folkloru objavljenim u Vjesniku u razdoblju od 1977. do 1986. godine. Istraživanje je provedeno na dvanaest (N-12) HIŠAK-ovih Vjesnika koji su pohranjeni u Nacionalnoj sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, signatura IT 236 193 NSK):god. 1, br. 1, rujan-listopad 1977.; god. 2, br. 2, jesen 1978.; god. 2, br. 3, zima 1979.; god. 3, br. 4, proljeće 1980.; god. 7, br. 1, siječanj 1983.; god. 7, br. 2, veljača 1983.; god. 7, br. 3, ožujak 1983.; god. 7, br. 4-5, travanj – svibanj 1983.; god. 7, br. 6, 7, 8 1983.; god. 7, br. 9-12, rujan-prosinac 1983.; god. 8, jesen 1984.; god. 10, proljeće 1986.

Prvi istraživački cilj odnosio se na utvrđivanje broja organiziranih seminara za učitelje hrvatskoga jezika i folkloru u organizaciji HIŠAK-a. Drugim ciljem sistematizirane su vrste stručnih usavršavanja, područja rada, termini seminara te mjesto održavanja seminara. Ograničenja istraživanja vezana su uz nemogućnost utvrđivanja podatka o točnoj broju ukupno izdanih primjeraka Vjesnika.

3. REZULTATI I RASPRAVA

Prema informacijama koje su objavljene u HIŠAK-ovom Vjesniku dobiveni su podatci da je HIŠAK organizirao pokrajinske i međunarodne seminare hrvatskog jezika i folkloru. Međunarodne seminare organizirao je samostalno ili u suradnji s kanadskom Vladom, dok je pokrajinske seminare organizirao u suradnji s mjesnim školama. Prvi seminari za učitelje hrvatskih škola, HIŠAK je organizirao u okviru Multikulturalnog programa *Department of the Secretary of State* (Vjesnik, 1978, str. 2). Seminari su bili održani u pet kanadskih gradova: Windsor, Sudbury,

⁹¹Urednički odbor *Vjesnika*: A. Beljo, V. Grubišić i fra Lj. Krasić.

Edmonton, Vancouver i Toronto u razdoblju od 5. svibnja do 4. lipnja (Vjesnik, 1978, str. 2). Na njima je sudjelovalo ukupno 193 učitelja i školskih djelatnika, a u svakom gradu seminar je trajao tri dana po dvanaest sati dnevno (Vjesnik, 1978, str. 2). Godine 1979. bio je najavljen seminar za učitelje u veljači u Sudbury i Toronto (Vjesnik, 1978, str. 2). 1986. godine održana su dva pokrajinska seminara u dvije sekcije, jezičnoj i folklornoj, u Winnipegu od 7. do 9. lipnja i u Montrealu 14. do 16. lipnja. Najava 1. međunarodnog seminara u 1984. godini objavljena je u 4 Vjesnika i to Vjesnik, 2/83 str. 1, 4/5 1983., 7/84., 6/7/8 1983., 9-12 1983. te je to drugi seminar za HIŠAK škole ali 1. ljetna škola s primjenom pedagoških, tehničkih i do sada stečenih istaknutih nastavnih metoda.

Tablica 1. HIŠAK-ovi seminari za učitelje hrvatskoga jezika i folkloru u inozemstvu

HIŠAK organizacija stručnog usavršavanja učitelja hrvatskoga jezika i kulture u inozemstvu	Izvor: Vjesnik HIŠAK-a	Datum održavanja seminara	Mjesto održavanja	izlagači/sudionici
Pokrajinski seminari	1978. god. II., br. 2, str. 2.	5. 5. - 4. 6.1978. 5.,6.,7. svibnja 12.,13., 14. svibnja 19.,20., 21. svibnja 26., 27., 28. svibnja 2.,3., 4. lipnja	Kanada Windsor Sudbury Edmonton Vancouver Toronto	193 učitelja, svećenika, časnih sestara i drugih djelatnika u hrvatskim školama
	1979. god II., br. 3, str. 2	Veljača	Sudbury - Toronto	
	1986. god. 10., proljeće, 1986. str. 5.	7. - 9. lipnja 1985. 14. - 16. lipnja 1985.	Winnipeg Montreal	
(Ljetna škola) 1. i 2. međunarodni seminari hrvatskog jezika i folkloru	1983. god. VII. br. 9-12/83 rujan-prosinac, str. 1-2.	7. - 15. srpnja 1984.	Laurentian University i na Sudbury University u Sudburyju , Ontario	Učitelji, svećenici, časne sestre, osoblje župa i škola, zborovođe, osobe koje se bave hrvatskom lingvistikom, glazbom i kulturnom baštinom
	1986. God. X., proljeće, str. 2-3.	21. - 29. lipnja 1986.	Laurentian University , Sudbury , Kanada	50 predavača i izvjestitelja, stručnjaka pedagoga i profesora praktičara iz Europe, Australije, Kanade i Amerike, Hrvata i drugi,

Prvi međunarodni seminar hrvatskoga jezika i folkloru održan je na Sveučilištu Laurentian od 7. do 15. srpnja 1984. godine. Skup je zahvatio širok raspon tema koje su obradili i predstavili predavači iz Kanade, Australije, Sjedinjenih Američkih Država, Njemačke i Švicarske – njih četrdesetak i to ne samo iz hrvatskih škola u svijetu nego i iz hrvatskih etničkih škola te predstavnika kanadskoga školstva (Krašić, Kanajet Šimić, 2010, str. 76). Skup je bio podijeljen u dva tematska područja: jezik i folklor. Na kraju seminara objavljeni su praktični zaključci i upute kojima su se dale smjernice standarda rada i djelatnosti HIŠAK-ovih škola. Zaključci su navedeni u 15. područja, a kao temeljni zaključak skupa izdvaja se Izjava o imenu i stanju hrvatskoga jezika poznata kao »*Declaration on the Name and Status of the Croatian Language* (hrv. *Deklaracija o imenu i statusu hrvatskoga jezika*). Deklaraciju je potpisalo 57 predstavnika hrvatskih ustanova i udruga. HIŠAK ju je poslao, zajedno s popratnim pismima, svim europskim, australskim, američkim i kanadskim vladama, kao i svim vodećim sveučilištima, knjižnicama te jezičnim i jezikoslovnim ustanovama i udrugama diljem svijeta. Deklaracija je izvršila snažan utjecaj na mnoge od spomenutih, uključujući i najveće udruženje za slavističke studije u Sjedinjenim Američkim Državama – *American*

Association for the Advancement of Slavic Studies, koje je nakon toga promijenilo svoju „srpsko-hrvatsku“ politiku i 1985. godine uvelo hrvatski jezik na popis službenih jezika (Budak, 2017). Osim I. zaključka koji se odnosio na hrvatski jezik doneseni su zaključci u kategorijama: II. HIŠAK, III. jezik i obitelj, IV. dobro štivo i knjižnice, V. dob, okvir i trajanje škole, VI. svjedodžbe, VII. priručnici, VIII. uloga Crkve i župa, IX. folklor i jezik, X. opći podaci o Hrvatima, XI. službeno glasilo (Vjesnik), XII. list za djecu izvan Hrvatske, XIII. organizacija seminara, XIV. priznanje i zahvala i XV. multikulturalna suradnja, s ukupno 45. točaka (Vjesnik, 1984, str. 3-6). Dvije godine kasnije, od 21.-29. lipnja 1986., ponovo na Sveučilištu Laurentian održan je Drugi međunarodni seminar jezika i folklor. U pozivu na seminar bilo je navedeno da je seminar namijenjen učiteljima i budućim učiteljima hrvatskoga jezika i folklor, roditeljima, svećenicima, časnim sestrama i službenicima katoličke crkve, mladim istraživačima i studentima te drugima koji se bave hrvatskim jezikom, glazbom i hrvatskom kulturom kako bi mogli više naučiti, upoznati se s drugima, naći bolje i skladnije načine čuvanja, promicanja i priopćavanja hrvatskoga jezika i kulturne baštine. Seminar je bio podijeljen u tri područja: A) Jezik, model lekcije-kako se služiti HIŠAK-ovim knjigama, B) folklor i C) zaključci. Skup se sastojao od 70 predavanja s oko 50 predavača, stručnjaka, pedagoga iz Europe, Australije, Kanade, Amerike i Hrvatske. Na seminaru je sudjelovao i pročelnik Prve hrvatske katedre izvan Hrvatske s Macquarie Sveučilišta, prof. L. Budak, koji je održao predavanje o sveučilišnom životu u Australiji (Vjesnik, 1986). Neke od tema međunarodnoga seminara HIŠAK-a u području jezika bile su: Osnove gramatike i pravopisa hrvatskog jezika; Igrokaz kao oblik nastave jezika i kulture; Pojave diskriminacije zbog jezika, kulture i porijekla; Studiranje hrvatskog jezika dopisnim putem: iskustvo s Macquarie Sveučilišta; Motivacija za učenje hrvatskoga jezika; Priručnici i publikacije o poteškoćama u hrvatskom jeziku. Na skupu je predstavljan i Model lekcije, tj. kako se služiti HIŠAK-ovim knjigama. Prezentirani su Modeli lekcije od 1. do 8. razreda i modeli lekcije za predmete Zemljopis i Povijest, zatim su promovirane nove HIŠAK-ove knjige i pročitana izvješća iz zemalja/država Australije, Belgije, Kanade, Francuske, Zapadne Njemačke, Švicarske i Amerike. U dijelu folklor održana su predavanja: Izvornost hrvatskih narodnih plesova i utjecaj urbane sredine; Tamburica-tehnika sviranja; Elementi koraka i plesova; Usklađivanje sviranja-plesanja-pjevanja i dr. (Vjesnik, 1986, str. 2-3). Glavni prijedlog drugoga međunarodnoga seminara bio je osnivanje Katedre hrvatskoga jezika što je realizirano 1988. godine na Sveučilištu Waterloo, Kanada (Cvikić, 2015, str. 81).

Rezultati istraživanja provedenoga na dvanaest Vjesnika HIŠAK-a ukazuju da se organizacija HIŠAK posebno posvetila segmentu svoje djelatnosti koja se odnosila na stručno usavršavanje učitelja. Na seminarima za učitelje uz područje jezika u kojem su učitelji poučavali iz metodike hrvatskoga jezika, povijesti, zemljopisa bila su zastupljena predavanja i usavršavanja u području folklor koji je obuhvaćao umjetnost, pjesmu, ples i poučavanje sviranja tradicionalnih glazbenih instrumenata. Na seminarima se osim predavanja stručnjaka organizirala i razmjena iskustava, međusobno povezivanje učitelja, svećenika, časnih sestara, odgojitelja i drugih koji su sudjelovali u nastavi izvannastavnih aktivnosti te upoznavanje i uspostavljanje kontakata, ne samo na razini HIŠAK-ovih škola, već i s predstavnicima obrazovnih ustanova u Kanadi i kolegama iz etničkih školama. HIŠAK se vodio idejom da kvalitetno obrazovanje učitelja utječe na razinu postignuća učenika, stoga su ulagali napore u unaprjeđenje učiteljskih kompetencija.

O važnosti očuvanja hrvatskog identiteta kroz rad HKM i organizaciju HIŠAK i njihovoj povezanosti pisale su autorice L. Cvikić, L. Kanajet Šimić i T. Turza Bogdan u radu *Hrvatske izvandomovinske škole Amerike i Kanade – jamac očuvanja hrvatskoga jezika* (2015), u kojem su naglasile ulogu hrvatskih izvandomovinskih škola, povijesni značaj HIŠAK-a od njegova osnivanja, izdavanja udžbenika za učenike hrvatskih škola u iseljeništvu do njihova nastojanja u izobrazbi učitelja. O dvojici franjevac, fra G. Biršiću i fra Lj. Krasiću, koji su također imali važnu ulogu u širenju hrvatskih dopunskih škola pisali su L. Budak i V. Grubišić u radu *Dva franjevca u promicanju hrvatskoga jezika u Americi i Australiji* (2020). O izazovima i naporima koje su prošli svećenici u pružanju dušobrižničke skrbi za iseljene Hrvate u HKM i njihovom poslanju nalazimo u radu vlč. dr. Tomislava Markića (2019) gdje se navodi aktivno djelovanje 189 hrvatskih katoličkih misija, zajednica i centara na pet kontinenta.

4. ZAKLJUČAK

Od kraja 19. stoljeća pa nadalje HKM imale su ulogu očuvanja hrvatskoga nacionalnoga identiteta i permanentnu komunikaciju s iseljeništvom na hrvatskom jeziku. Svećenici su izvan religijskih i pastoralnih obveza, aktivno sudjelovali u obrazovnim, kulturnim i športskim aktivnostima te organizacijama čije su osnivanje inicirali. Hrvatske katoličke misije svojim djelovanjem njegovale su sve oblike društvenih i kulturnih aktivnosti te humanitarnim radom doprinijele izgradnji i čuvanju hrvatskoga i vjerskoga identiteta u iseljeništvu. Posebno su se zalagale za organizaciju hrvatske dopunske nastave u iseljeništvu koja je bila okosnica za njegovanje hrvatskoga jezika, kulture, baštine i tradicije te zahtijevala suradnju svih kojima je stalo da hrvatsko iseljništvo ostane povezano s domovinom Hrvatskom. Dali su potporu organizaciji HIŠAK kao krovnoj organizaciji za odgoj i obrazovanje u iseljeništvu koja je vodila brigu o otvaranju i koordiniranju hrvatskih dopunskih škola, izdavanju priručnika, organiziranju stručnoga

usavršavanja učitelja hrvatskoga jezika i folkloru i drugih aktivnosti kojima su njegovali hrvatski identitet Hrvata u iseljeništvu. Istraživanjem je utvrđeno da je HIŠAK u razdoblju od 1978. do 1986. godine organizirao ukupno dva međunarodna skupa, seminara za učitelje hrvatskoga jezika i folkloru i tri pokrajinska seminara u devet kanadskih gradova. Područja kojima su se bavili bila su komunikacija na hrvatskom jeziku i folklor, a na seminarima su prezentirana izvješća iz škola, predstavljeni novi priručnici ili knjige za učenje hrvatskoga jezika i kulture i pokazano kako se služiti priručnicima za nastavu u izdanju HIŠAK-a. Nakon osamostaljenja Republike Hrvatske Ministarstvo znanosti i obrazovanja preuzelo je ulogu organiziranja hrvatske nastave u inozemstvu. Hrvatske katoličke misije i nadalje imaju važnu ulogu vezanu za školstvo, posebno usko surađuju s učiteljima koji temeljem ugovora dolaze raditi u hrvatsku nastavu u inozemstvu, predstavljaju ih zajednici i pomažu im da se lakše uklope u novu sredinu, sudjeluju u organizaciji proslava i blagdana, najčešće nogometnih turnira i drugih športskih aktivnosti. Djeca koja pohađaju hrvatsku nastavu u inozemstvu sudjeluju u mnogim aktivnostima i proslavama HKM, koristeći se povremeno ili stalno, ovisno od mjesta do mjesta, prostorijama misija za održavanje nastave i izvannastavnih aktivnosti. Hrvatske katoličke misije i danas su okosnica okupljanja i društvenoga života Hrvata u iseljeništvu te će kao takve zasigurno još dugo djelovati i imati iznimnu važnost u očuvanju hrvatskog identiteta u budućnosti i biti poveznica između iseljenih Hrvata i njihovih potomaka s Republikom Hrvatskom.

ZAHVALA

Profesoru emeritusu Vinku Grubišiću izražavamo duboku zahvalnost na pomoći pri rekonstrukciji događaja u vrijeme djelovanja HIŠAK-a.

LITERATURA

- Budak, L. (2017). Uz 50. obljetnicu Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika, Sjećanje na jedan povijesni događaj i malo više. *Jezik, časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 64,30-36.<https://hrcak.srce.hr/190944>
- Budak, L., & Vinko Grubišić, V. (2020). Hrvatski iseljenički zbornik. U V. Kukavica (Ur.), *Dva franjevca u promicanju hrvatskoga jezika u Americi i Australiji*(88-110). Hrvatska matica iseljenika.
- Cvikić, L., Kanajet Šimić, L., & Turza Bogdan, T. (2015). Hrvatski iseljenički zbornik. U V. Kukavica (Ur.), *Hrvatske izvandomovinske škole Amerike i Kanade – Jamac očuvanja hrvatskog jezika*(str. 75-86). Hrvatska matica iseljenika.
- Grubišić, V. (2016). Proučavanje i podučavanje hrvatskoga jezika u Sjevernoj Americi i Australiji, *Hrvatska revija* 4, 10-16. <https://www.matica.hr/hr/505/proucavanje-i-poducavanje-hrvatskoga-jezika-u-sjevernoj-americi-i-australiji-26507/>
- Grubišić, V. (2020, 2. srpnja). Velikan hrvatske dijaspore. *Vijenac*, 687.<https://www.matica.hr/vijenac/687/velikan-hrvatske-dijas-pore-30561/>
- Grubišić, V. (2011, 23. listopada). Katoličke misije i župe - prave čuvarice hrvatskoga jezika. *Glas Koncila*, 43.
- Krasić, Lj., & Kanajet Šimić, L. (2010). Migrantske zajednice, udruženja i društvene aktivnosti u Sjevernoj i Južnoj Americi: komparativni prikaz Hrvatska-Slovenija, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Migracijske zajednice, udruženja i društvene aktivnosti u Sjevernoj i Južnoj Americi. U R. Mesarić Žabčić (Ur.), *Hrvatske škole u SAD-u i Kanadi: 35 godina HIŠAK-a*(str. 75 – 79). Institut za migracije i narodnosti.
- Markić, T. (2019). Hrvatska katolička misija Hamburg, 1969.-1919. U F. Prcela (Ur.), *Hrvatska inozemna pastva: aktualnosti i izazovi*(str. 288-295). Dominikanska naklada istina.
- Statistike u nizu, Migracije od 4. 4. 2022. Državni zavod za statistiku. Dostupno na <https://podaci.dzs.hr/hr/statistika-u-nizu/>
- Stanković, V. (2000). Hrvatska inozemna pastva. *Crkva u svijetu*, 35(4), 395-397.
- Vidov, T. (1965). Spomenica o hrvatskim pučkim školama u iseljeništvu. Sudbury, Canada.
- HIŠAK CSAC NEWS LETTER VJESNIK pohranjeni u NSK, Sig IT 236 193: god. 1, br. 1, rujan-listopad 1977.; god. 2, br. 2, jesen 1978.; god. 2, br. 3, zima 1979.; god. 3, br. 4, proljeće 1980.; god. 7, br. 1, siječanj 1983.; god. 7, br. 2, veljača 1983.; god. 7, br. 3, ožujak 1983.; god. 7, br. 4-5, travanj – svibanj 1983.; god. 7, br. 6, 7, 8 1983.; god. 7, br. 9-12, rujan-prosinac 1983.; god. 8, jesen 1984.; god. 10, proljeće 1986.